

7. N. D. O. M.

Dissertatio Historica

De

*Paroecia Alandicæ Lemland,
Eique Annexa Lumparland,*

Cujus Partem Priorem

Consensu Ampliff. Facult. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,

Præfide

Mag. JOHANNE BILMARK,

Histor. ac Philos. Pract. Professore Reg. & Ord.

Publice examinandam proponit

DANTELL FERDINANDUS

M. A. L. L. É. N.,

Alumnus Regius, Alandus,

In Auditorio Majori die XXV Februarii

Anni R. S. MDCCXCH,

Horis ante meridiem consuetis.

ABOÆ, Typis FRENCKELLIANIS,

Viro PERCELEBRI,
D:mo Mag. ISAACO NORDBERG,
Ad Scholam Cathedralem Aboënsẽ
LECTORI dexterrimo,
BENEFACTORI HONORATISSIMO,

Cum post Patris mei carissimi obitum, eheu! præproperum, spes salutis meæ collapsa videbatur, DIVINÆ placuit Providentiæ Te, Percelebris Domine Lector, excitare, qui curam institutionis meæ ageres perbenignam. Ad lectiones Tuas non solum liberum mihi concessisti aditum, sed multis insuper me ornasti beneficiis; pro quibus quum debitas Tibi referre nequeam grates, digneris tamen, enixe oro, in tesseram pietatis nunquam intermorituræ præsentem meam, quam cernuus Tibi offero, suscipere dissertationem, parique in posterum me amplecti benevolentia. Nullus omnino dubito, quin pro Tua humanitate hanc dederis veniam

Percelebris Nominis Tui

humillimo cultori

DANIELI FERD. MALLÉN.

PRÆFATIO.

Sicut ad officium cujuslibet pertinet Nationis, accuratam & terræ & incolarum suorum sibi acquirere cognitionem, sine qua ad conditionem suam meliorem reddendam parum omnino proficiet; ita etiam civibus, illis præsertim, qui in litterarum campo defudant, incumbit, Nationi suæ auxiliatrices in hoc negotio præbere manus. Hoc certe motivo, quod prolixus in natale solum amor mihi suggessit, meum ita inflammari sensi pectus, ut specimen Academicum editurus, parœciam Alandiæ *Lemland*, in qua nascendi fors mihi contigit, potissimum describerem. Quod tamen dum molior opus, præsumo non paucos futuros, qui existiment, parœciam hanc, ut valde exiguam, & insignibus quibusdam monumentis fere destitutam, vix mereri, ut in eadem illustranda studium & operam collocem; quorum ego haud difficulter cedens rationibus, conclusioni tamen hinc elicite eo minus assentior, quod probe sciam, locorum indolem nec ex eorum amplitudine, nec ex rerum memorabilium, quæ in eis forte contigerunt, numero

esse totam censendam. Non multa quidem, nullam licet indagandi curam intermiserim, colligere potui rerum spicilegia, digna, quæ curiosis propinentur Lectoribus; sperare tamen ausim, æquos rerum patriarum æstimatores schedulam hanc, ceu insulsam, non fore rejecturos. Sed ex hoc præfatiunculæ diverticulo ad ipsum institutum me nunc accingo.

§. I.

Sita est parœcia *LEM LAND*, de qua ut speciatim primum agam, ordinis postulat ratio, juxta recentissimam Alandiæ mappam Geographicam, quæ Holmiæ An. 1789 nitidissime impressa prodiit, inter latitudinis borealis gradum 60° & $60^{\circ} 6'$, atque inter longitudinis $37^{\circ} 39'$ & $37^{\circ} 50'$, computatione scilicet facta a primo meridiano in Insula Canariæ Ferröensi constituto; quæ quidem amplissimæ mensuræ ad medias reductæ, ostendunt, aream parœciæ Lemland esse tres quadrantes milliari quadratici Svecani, seu intra eam 17000 jugera (Tunneland) circiter esse numeranda. Separatur nostra parœcia ab eadem vicina, Jomala nuncupata, per fretum *Oeninge* & torrentem *Lemlandsström* dictum, nec non ab eadem annexa *Lumparland* per fretum *Lumparsund*; cæterum aquis Maris Baltici, infidis heic scopulis ac brevibus passim scatentis, undequè cingitur. Stipant præterea nostram parœciam plures, sed exiguæ insulæ, qua-
rum

rum nonnullæ certis parent prædiis, aliæ parœcis sunt communes, junctimque sumtæ speciem cycladum mentiuntur, quarum quæ incolis carent, armentis ac pecoribus grata & copiosa præbent pascua.

§. II.

Rationem nominis, quo parœcia *Lemland* distinguitur, eo difficilius, quod ingenue profiteri non dubito, adsequor, quod in scriptis Auctorum, qui de rebus commentati sunt Alandicis, utut ex æqua æstimatione perquam sagacium, nulla hac in parte occurrant tentamina Etymologica. Nostros consului ruricolos, in quorum simplicitate sæpe multa promicat ingenuitas; hi autem eam fovent opinionem, quod quum intra nostram parœciam ad pagum *Lembothe* nunc dictum reperitur fons soterius *Boda* nuncupatus, cujus aquæ haustu non pauci, quorum membra gravibus adfecta fuerunt morbis, sanati perhibentur, fons hic ex membrorum curatione *Lembota* primo, contracte deinceps *Boda* appellatus, unde præsumunt, priorem syllabam *Lem* nostræ appositam terræ, occasionem nominis parœciæ *Lemland* dedisse. Sed dissimulare non possum, quin varia sint momenta, hanc etymologiam minus probabilem reddentia. Nisi enim omnia me fallunt, prius & innotuit & cognominata fuit insula *Lemland*, quam fontis, quem suo gerit sinu, effectus explorari potuit; deinde nullo ad nostram memoriam superstitute indicio constat, fontem istum o-

lim dictum fuisse *Lembotha*, sed simpliciter *Boda* esse nuncupatum, unde sequitur, parœciam nostram, admissa hypothefi quod ex hoc fonte suum sortita sit nomen, non *Lemland*, sed *Bod-land* appellari debuiffe. Enimvero licet pro obscuris *Lemland* natalibus erudendis nihil præter conjecturas, quarum valorem aliorum submitto iudicio, adferre possim; dabitur tamen mihi, ut spero, venia, si in re ambigua ingenio nonnihil indulgeam. Ex situ parœciæ, quem in antecedente delineavi paragrapho, patet, insulam *Lemland* multis cinctam esse scopulis; ad quos, quum antiquissimis temporibus, quibus pauca suppetebant navigationis feliciter instituendæ adminicula, multi facerent naufragium, ingens quoque ad hæc littora iterum iterumque colligebatur diffracturum tabularum congeries. Quum igitur minor tabula tam veteri lingua Gothica, quam in quibusdam *Svethiæ* provinciis etjamnum dicatur *Lämm*, seu ad genium lingvæ *Alandorum Lem*; probabilitate non vacat, parœciam nostram ex isto etymo nuncupatam fuisse *Lemland*. Fas autem est, ut meis optionem relinquam Lectoribus, aliam proinde annectam appellationis rationem. Suspiciari igitur licet, insulam nostram continenti, ut dici sivevit, *Alandiæ* olim adhæfisse, postea autem vel per terræ motum, vel per irruentium aquarum violentiam a parœcia *Jomala* fuisse separatam, proindeque nostram parœciam fuisse dictam *Låmnadt-land*, contracte *Lemland*, seu *terram avulsam*. Si autem nec hæc

hæc sibi constet etymologia, in alia quadam eruenda eo minus laborabo, quod sciam, in provinciis, etiam extra patriam quam plurimis occurrere locorum nomina, a *Lem* incipientia, sed quorum rationes genuinas ne sagacissimus quidem adsequetur Oedipus.

§. III.

Quod ad naturalem parœciæ Lemlandensis indolem attinet, breviter observo, quod sicut eadem est pars Alandiæ maxime meridionalis, eamque mare undique alluit; ita clima ejusdem sit minus asperum, solum tempestivum, & quamvis arenosum, attamen tantum non ubivis fertile. Amœnitatem vero terræ adaugent cum luci passim obvii, tum frondosæ silvæ, modicæ quidem amplitudinis, sed quæ necessariis incolarum usibus, ut hæctenus, ita in posterum sufficient, præsertim si prudentius ac parcius, quam in re fieri solet communi, cæduis uterentur. Luxuriant quoque campi per plurimas Floræ dotibus, per Scandinaviam non tantum vulgaribus, sed aliis etjam inter rariores haberi solitis, ad quam classem referuntur *Cratægus* (Oxel), *Salix* (Jålster), *Hippophæe* (Hafstorn), *Taxus* (Idetrå), *Acer Platanoides* (Lönn), *Fraxinus* (Ak), *Ulmus* (Alm), *Quercus* (Ek), *Opulus* (Olvontrå) aliæque, sed quibus ulterius recensendis superfedeo, ne falsam in alienam immisisse videar messem (a). Occurrunt denique in nostra parœcia mon-

res ad pagos Hellestorp, Söderby, Bistorp, &c. in quibus vero nihil hæctenus detectum, quod curiositatem scrutatoris moraretur, aut spem lucri faceret.

(a) Si quis scire desideret præcipua, quæ Alandiarum solum subministrat, producta naturalia, suæ quodammodo satisfactum inveniet curiositati per Cl. TÆRNSTRÖMI *dissert. de Alandia, maris Baltici insula, part Posterior. Upsalæ An. 1745 editam.*

§. IV.

Scopulos quoque Lemlandenses, quantumvis asperos & incomptos, in publicum usum humana convertit industria. Certissimis enim constat documentis, inde ab antiquiori ævo tres turres in exstantioribus salebrofi hujus maris rupibus fuisse ædificatas, quas nimium adfectas, ut inter Suethiam & Finlandiam navigantibus non amplius infervirent, quum Christina BERGENSTIERNA, conjux Ammiralii Johannis BERGENSTIERNA non sine magnis suis reficiendas curasset sumptibus, gl. m. R. CAROLO XI gratum adeo hoc obvenit officium, ut datis die 24 Oct. An. 1671 Regiis litteris fundos quosdam in parœcia Lemland ei donaret, ejusque prædiolo, *Haddnås* ibidem sito, annecteret (a). Et præter hos tres pharos quartum suis impensis in remotiori scopulo extruxit Ammiralius modo nominatus; ejus utilitatem pro ea, qua pollebat, scientia & experientia prævidens. Sed quum hæc turris post aliquot lustra vehementiæ fluctuum

ctuum ac tempestatum succumberet, idem gl. mem. Rex ad submissam Collegii Cameræ petitionem datis die 8 Mart. An. 1694 gratiosissimis litteris jussit, pharum hunc publicis quidem exstrui sumtibus, hac tamen conditione, ut proximi accolæ curam conservationis ejus in posterum gererent. Ad parœciam Lemland nostra ætate tres spectant phari (Båkar), primus qui ad orientalem situs est plagam, ex crassioribus confectus asseribus, *Lesund* dicitur; ejusdem structuræ est *Lågskårs Båken*, maxime meridionalis & tertius ad occasum ex lapidibus An. 1744 exstructus, *Nyhamn* appellatur, asseris singuli inædificati scopulis, in altitudinem decem vel duodecim cubitorum supra suam elevati basin, cursui navium inter Svethiam & Finlandiam commeantium dirigendo apprime inserviunt. In neutro autem ignes aluntur nocturni, raro enim contingit, ut post medium autumnum ulli hoc navigent æquor. Portus præcipui sunt *Rödhamn*, *Flaka* & *Nyhamn*, quos vero navigantes non subeunt nisi adversa tempestate compulsi.

(a) Fama constat haud dubia, colonos quosdam Lemlandenses ad annum canonem & certas operas possessori prædii *Haddnäs* præstandas olim fuisse obstrictos; nostro autem ævo ab utroque hoc onere sunt immunes.

§. V.

Exigit a me officii ratio, ut plenam quoad fieri potest, parœciæ Lemland tradam descriptionem; quocirca

circa rem haud ingrati me facturum puto, si de pagis ac prædiis ambitu illius contentis, nonnullas in medium adferam observationes. In antecessum indicare fas est, quod librum descriptionis Terræ Alandicæ (Jordebok) illo antiquiorem, qui ex auctoritate publica mense augusto An. 1661 (ni fallor, numerorum enim characteres sunt in initio primæ paginæ ferme oblitterati) fuit confectus, & quo novus constitutus fuit census (Skattläggning), invenerim nullum. Ex hoc autem colligere licet, quod prædia eo tempore, qua suam civilem æstimationem, triplicis in parœcia Lemland fuerint generis: Vectigalia (*Skatte*), Fiscalia (*Crono*), ac libera (*Frälse*), & quidem qua majorem partem vectigalia, unico tantum tunc liberis annumerato, sed cujus fors postmodum in vectigale fuit mutata; nostro enim ævo prædia Lemlandensia sunt aut vectigalia aut fiscalia (a). In hac autem parœcia seorsim spectata sequentes occurrunt pagi, numerus nomini appositus indicat quot prædiis quilibet constat pagus: *Bistorp Markelag och By* olim 5, nunc 4 gaudet prædiis; *Rörstorp* -- 3; *Bengtsböle* -- 1; *Norrby Markelag och By* -- 6, huic jam innexus est pagus *Björkelund*; nisi quod æditimus suum peculiare heic habeat domicilium. Haud procul a pago *Bengtsböle* est prædium Pastori ecclesiæ in habitationem ac sustentationem concessum; prædium hoc est separatum (*Enstaka-hemman*), minus commode ædificatum, agris, pratis atque horto instructum. Superiori

reriori seculo Pastor loci incolebat unum prædiorum in pago *Rörstorp*. Præterea *Söderby* - - 9; *Våsterånga* - - 3; *Våfingsboda* - - 5; *Haddnäs* - - olim 2, nunc vero uno præd (d). Ulterius in recentioribus Rationariis occurrunt *Korsö* (allmännings-holme) & *Stakskårr* 1, nec non tres aliæ insulæ communes (allmännings-holmar) *Pungön*, *Nyan* & *Askön*,

(a) Quum nostra adfertio fide documentorum publicorum nitatur, nullam video rationem, qua inductus Cl. TÆRNSTRÖM adfirmare ausit, prædia Lemlandensia esse in universum fiscalia, vid. *Tabulam dissertationi suæ de Alandia priori præfixam*.

(b) *Cel. D. TILLANDER*, auctor dissertationis de *Angaris Aboæ habitæ Parte posteriori* p. 53 existimat, *Lemböte* promontorium Alandiæ speciatim parocciæ Lemland, pyrarum, in illo excitatarum, memoriam suo refricare nomine, rationem vocis *böte* deducens ex veteri vocabulo Gothico *Vita*, *Bit*, *Böta*, *scire*, *innotescere*, unde *boeta Steinar* lapides memoriales. Enimvero quum *Lemböte* sit pagus, non promontorium quoddam, nec ullo constet indicio, pyram quandam heic loci olim fuisse exstructam, qualis nec juxta illud fretum fuit necessaria, haud præter rem colligo, etymologiam istam esse quidem ingeniosam, sed minus genuinam.

(c) Ad tenorem Rationarii illius antiqui, a nobis commemorati, hujus pagi incolæ sunt conquesti, usum trium insularum (*Holmar*) pago suo adjacentium, sibi fuisse subductum, easque arci Castelholmensi successu temporis factas esse proprias; quorum autem querela, an ex merito facta, ignoro, surdas invenit aures,

B

(d) Præ-

(d) Prædium hoc primum inclaruit per Nobilissimam familiam BERGENSTJERNIANAM, nomen Nostratibus perdilectum. Probabile est, prædium hoc, plures & meliores olim habuisse ædes, quam ibi jam conspiciuntur, rusticæ convenientes simplicitati; quamvis illarum nulla-nunc occurrant indicia. Cæterum certa inter incolas constat traditione, ædes hujus prædii inhabitasse Regem gl. mem. CAROLUM XI, dum An. 1671 alcium venatione, quo Heroico exercitio admodum delectabatur, in Alandia per aliquot commorabatur dies, de qua sequentem inveni annotationem, a PALMSKJÖLDIANA, quam adfert Cl. TÆRNSTRÖM in dissertatione citat. part. priori p. 12 not. f. non nihil diversam. År 1671 den 31 Augusti afreste Konungen, Drottningen, de tvänne Fursteliga Frökvarne, Hofmästerinnan, några af Fruentimbret, Riksmarskalken Gr. GABRIEL ÖXENSTJERNA, Hr. STEN BJELKE, Gref NILS BRAHE och Hr. UHLFELDT til Åland uppå Ålga-jagt. Hans MAJ:T fälde der Sjelf en Ålg, som straxt stupade. Den 8 September afreste de därifrån, och den 9 seglade de öfver hafvet uti en stor storm, och kommo några dagar derefter til Stockholm. Præsumo etjam, Illustrissimum Comitem Petrum BRAHE, Gubernatorem Generalem Finlandiæ & Alandiæ constitutum, dum mense Septembri An. 1639, rerum per Alandiam ordinandarum causa ibidem commorabatur, ac venatu Alcium graves suas subinde fallebat curas, opportu-num Haddnåsense hospitium non fuisse dedignatum. His in medium allatis unicam annecto observatiunculam, scilicet quod ad prædium Haddnås etiamnum cernantur rudera horti, olim perquam eximii.

§. VI.

Sicut suam Alandi a Svecis ducunt originem, Alandiaque imperio Svethico perpetim fuit innexa; ita admodum est probabile, utramque gentem communibus sacris tam sub gentilismi tenebris, quam sub Christianæ Religionis luce fuisse addictam, adeoque vel de superstitiosis illius ritibus, vel de hujus initiis speciatim quidquam impræsentiarum differere, opus futurum plane supervacaneum. Templum, rectius ut videtur, Oratorium, cameram enim modice magnitudinis refert (a), paulo post introductam Religionem Christianam ex faxis construxerunt incolæ parœciæ Lemlandensis, idemque St. OLAVO (b) nuncuparunt, a nostratibus etjamnum St. Olofs Capell dictum. Hujus in colli ad pagum Lembôte (c) adhuc cernuntur rudera, parietibus ferme integris, tecto autem demolito, & magna lapidum congerie residuum implente ædificium. Seculi, quo hoc exstructum, vel idem corruere passi sunt incolæ, nulla vel per traditionem ad nos pervenit notitia. Cæterum St. OLAVI nomen Alandis fuit peramabile; quippe cui Templum etjam insulæ Alandiæ Wårdö, parœciæ Sundensi annexæ, dicarunt, ejusque mémoriam adhuc refricat provinciale, idemque antiquissimum Alandiæ sigillum.

(a) Dimensionem hujus facelli seu oratorii a fratre meo carissimo accepi sequentem: Longitudo ejus est $11\frac{2}{3}$ Uln. Sveth. Latitudo $8\frac{1}{3}$, tecti (Röfsters) altitudo $12\frac{2}{3}$; parietum seu muri altitudo $6\frac{1}{2}$; hujusque crassities $1\frac{2}{3}$ Uln.

B 2

(b) In-

(b) Indubium puto, OLAVUM, cujus memoriæ hoc facellum fuit dicatum, fuisse Norvegiæ Regem Olavum, Regis Haraldii filium, ob Religionis Christianæ propagandæ Zelum, & eximiam, dum viveret, fortitudinem variasque imperii vicissitudines maxime inclytum, & post indeptam a papicolis canonizationem cultu religioso per totam honoratum Scandinaviam.

(c) Quum corpus Regis OLAVI pluribus post cruenta fata ex traditione Monachorum inclaresceret signis ac prodigiis, a verisimilitudine forte non est alienum, plebem nimis credulam aquis fontis *Boda*, de quo antea sum locutus, quod in vicinia ædis, tanto Divo dicatæ, esset, singularem morbos sanandi vim tribuisse; præstantem autem hanc virtutem cum disjectis avitæ superstitionis præstigiis sensim evanuisse. Dum hic fons, cujus aquæ aliquem ex mineris produunt saporem, ab accolis haud ita pridem effodiebatur, in fundo reperti sunt tenues quidam ænei nummi, sub imperio Reginae CHRISTINÆ cusi.

§. VII.

Ab hoc delubro recedentes, ad Templum, in quo incolæ parœciæ Lemland publice sacra peragunt, considerandum, pio properamus studio. Situm hoc est ad dimidiam circiter milliariis Svecani partem versus orientem ab antiqua æde, in loco perquam amœno ad littus sinus maris ædificatum & a St. BRIGITTA nominatum. Quamvis nullis constet monumentis, quo tempore, aut cujus sub auspiciis illud, qua maximam

ximam partem ex rudibus confectum faxis, sit ex-
 structum, probabile tamen est, quod ætas ejus æram
 reformatæ per patriam Religionis Christianæ ante-
 vertat, quamvis nullæ papismi reliquiæ in eo supersint.
 Arctioribus idem olim, quam quibus nunc gaudet, cir-
 cumscribebatur terminis; chorum enim suis sumtibus
 eidem adjungendum curavit Ammiralius & Regii
 Collegii Ammiralitatæ Consiliarius Nob. Dominus Jo-
 hannes BERGENSTJERNA, de quo illustri viro
 ejusque conjuge, quorum insignia sunt in nostram pa-
 triam merita, nonnulla speciatim postmodum adfer-
 ram, anno superioris seculi LXXVI, mihi fuit re-
 latum. Ædis hujus longitudo est 57, latitudo 17 $\frac{3}{4}$ &
 altitudo 33 uln. Svec. patetque in eam introitus per
 tres portas, quarum una occasum, duæ autem meri-
 diem spectant. Non multis quidem, quum tenuis sit
 plerorumque incolarum conditio, gaudet ornamentis,
 nec tamen omnibus destituitur, quin sine jactantiæ cul-
 pa profiteri audeam, quod Templum Lemlandense nulli
 per Alandiam sit venustate secundum. In Choro, ut
 ab hoc descriptionem ordiar, altari ad parietem im-
 posita est tabula, in qua depicti cernuntur tres Magi,
 ab oriente venientes, & Christo Salvatori recens nato
 dona sua supplices offerentes. Ad infimam ejusdem
 Tabulæ oram, positæ sunt septem minusculæ statuæ,
 ex ligno manu fabricatæ rudiori, nescio quorum i-
 mages referentes, cum inscriptione: *Gudi til åro -*
-- Johan Olofsson Berg och Kirstin Pårs dotter (a)

Super eadem tabula muro depicta leguntur verba: *Venite ad me omnes, & dextrorsum a tabula: Smaker och ser huru ljuslig Herran är, sinistrorsum vero: Säll är den som tröstar på honom.* Ad meridionalem hujus chori parietem dormitorium sibi suæque Conjugi ex coctis lateribus exstruendum curaverat Nobilissimus BERGENSTJERNA; sed quod, dum Templum haud ita pridem reparabatur, fuit demolitum, venustati quippe loci officiens, & lecti horum conjugum ferules, qui olim fuerant duplices; interior ex asseribus quercinis, exterior ex laminis constans, cupreis, quæ vero ahenea indumenta Rossi, dum altero hujus seculi decennio Alandiam tenebant, secum, ut relatum accepi, abstulerunt, nunc in alio sepulcro sub ipso depositi sunt altari. E regione suggesti duæ suspensæ sunt tabulæ, quæ continent orationes, quas Rex Augustissimus GUSTAVUS III in comitiis An. 1771 & 1772 ad Regni Ordines habuit. Quatuor etiam in hoc templo sunt Lychnuchi (Ljus-Cronor) ex orichalco confecti, atque ex fornicis sublimi pendentes, unus in choro, cæteri in ædè sacra: quorum major talem habet inscriptionem: *Herrans hus til prydnad och åreminne efter Härads-Domaren Hans Ersfon och Brita Ers dotter af des son Erich Hansson och Hustru Cajsa Ers dotter år 1782.* In altero paulum minori, sed antiquiori, hæc occurrit epigraphe; *Johan Olofsson Berg och Hustru Kirstin Pårs dotter*; reliqui duo Lychnophori inscriptionibus plane carent. Supra Sacrarium

crarii introitum depicta est imago Salvatoris, de cruce pendentis, cui quatuor Evangelistæ adstantes representantur attoniti. Gaudet quoque templum vasis quibusdam argenteis & palliis sacerdotalibus sericeis, ad cultum Dei publicum decenter administrandam necessariis. Insuper in hac Æde sunt duæ fellarum ferries, quarum illa ad dextram xxv, altera ad sinistram xxx constat sedibus: illa a viris, hæc a feminis, dum conciones habentur, occupatur; sed quum illa viros nequaquam caperet, recentiori ævo ad occidentalem templi partem exstructa, simulque non invenuste depicta est superior contabulatio (Svethice Låcktare) IX sedilibus distincta. Adde denique, quod intra templum sit unicus lapis sepulcralis inscriptione, quæ simplicitatem magis auctoris, quam sui prodiit seculi, notatus: est autem illa talis: *Pastor i Lemland Herr Mathias Johannis och des Hustru Brita åro här begrafne anno 1694 - - - och vet, at på den sista dagen måste jag med glädje upstå af min graf. - - - Den som rör och tilågnar sig min graf, honom dömmar Gud vist til mörksens haf.*

(a) Strictim monendum, quod quoties horum conjugum in nostra dissertatione injicitur mentio, toties indigetur BERGENSTJERNA.

§. VIII.

Occidentali Templi hujus parieti extrorsum adjunctum est ædificium turritum, ex lapidibus constructum,

Etum, in quo duæ campanæ mediocris magnitudinis sunt suspensæ, quarum sonoro clangore populus Lemlandensis ad sacra solenniter peragenda convocatur. Neutra harum nolarum, quæ disparis sunt magnitudinis, opere quodam cælato est insignis. Major earum adstantibus hanc legendam præbet inscriptionem: *Soli Deo Gloria - - CAROLUS undecimus, Sveciæ Rex - - - Fru Christina BERGENSTJERNA, Friherrinna til Haddnäs &c. (a) Liber Baro Lorens CREUTZ, Toparcha - - - Doct. Johannes GEZELIUS, J. F. Episcop. Aboënsis - - Dom. Matthias Berg, Præpositus Fomalensis - - - Dom. Matthias Johannis, Pastor in Lemland - - - Casper Törenström, Lands-Fiscal - - - D:nus Sveno Forsmän, Sacellan in Lemland - - - Psalmen 132 v. 7. Hans Jacobsson och Mats Andersson, Kyrkovårdar - - - Gudi til åra och St. Brigitte Moder - Kyrka uti Lemlands Sockn til prydnad år jag guten i Åbo af Måster Märten Mickelson anno 1691. In minori campana hæc tantummodo leguntur verba: St. Brigitte Kyrka. Kyrkoherden Annorin. Kyrkovårdarne Hans Pårsson och Matts Mattsson, guten i Stockholm af Johan Falsten 1771. Haud vane præsumo, utraque hac campana antiquiores habuisse nostrum Templum; cujus autem illæ fuerint conditionis, aut quæ earum fata, me plane fugit. Clauditur denique cœmeterium muro non exiguæ amplitudinis ex collectis grandioribus lapidibus congesto; quocirca in laudem incolarum haud erit reticendum, ab his graviter fuisse cautum,*

tum, ne quæ intra Templum sepelirentur funera, ut mortuorum exhalationes sanitati piorum Dei cultorum non officerent.

(a) An plura ipsa possederit prædia præter illud exiguum Haddaås, vectigalis indolis, me fugit.

§. IX.

Quamvis in sinu Ecclesiæ Lemlandensis nasci non contigerit Nob. Johanni BERGENSTJERNA, vel hujus conjugii Christinæ, Petri filiæ, tantis tamen eam ornarunt muneribus, quanta a benignissimis patronis exspectare fas est. Jubet igitur pietas, ut de utroque aliquid saltem per transennam in medium hac vice proferam. Meum autem non est, vitam illustrius hujus viri hisce pagellis enarrare; quum otium mihi in hoc negotio fecerit Abrahamus ALCINIUS Sermone funebri in exsequiis Johannis BERGENSTJERNA Holmiæ anno 1678 a se habito; ex cujus relatione vitam illius concinnavit Johannes GEZELIUS in *Lexico Biographico* p. 159 & sequ. ex quibus scriptis nonnulla in præsentem rem adferam momenta. Ignobili ortus fuit stemmate Heros noster, Patre natus OLAVO Andreæ filio Berg, cive oppidi Nortelgæ & matre Catharina Andreæ filia. Ille vero sicut per naturam impiger & erectæ admodum indolis fuit, ita per arduos egregiorum factorum gradus, nullius patrocínio speciatim adjutus, ad illustria

Ammiralii ac Regiæ Ammiralitat^{is} Collegii Consiliarii munera pedetentim ac robustis ascendit passibus; Nobilitatisque insignia in suam inferens familiam, Gentilium nomen BERGENSTJERNA adsumpsit. Enimvero quum ex dilectissima sua conjuge nullos susceperat liberos, nec de sua in Palatium Ordinis Nobilium introductione fuit sollicitus, quamobrem nec hæc familia in Matricula Nobilitatis Svecanæ ab illustri STJERNMANN^o consignata & edita occurrit. Floret quidem nostro ævo Nobilissima familia BERGENSTJERNA, sed quæ recentior alii Satori suam debet originem, quod ex nominato colligere licet libro. Quoties quid otii ex militia navali nostro concedebatur Heroi, quale ipsi experto sua raro indulgit strenuitas, toties ad prædiolum suum Haddnäs in parœcia Lemland sito, tanquam ab alto in desideratum se contulit portum, ubi ex suo cubili Neptunum modo placidum, modo ira ingentes volentem fluctus contemplabatur, exiguo hocce rure magis, quam amplissimo delectatus feudo. Hujus conjugem, insigne sexus sui ornamentum, viduam factam, quæ mariti, a se tenerrime delecti, cognomen BERGENSTJERNA, sibi ut hereditatem caducam appropriavit, in matrimonium duxit Diœceseos Aboensis Episcopus &c. Dn. Doctor Johannes GEZELIUS, G. F. ad secunda transiens vota; quum autem ipsa post jucundum sexennii consortium hunc etiam sibi morte ereptum desiderare cogeret^{ur} maritum, urbanum effugiens

giens strepitum, ad suum prædium Haddnäs, quo ut molestiæ ac curarum levamine fruebatur, se contulit, ubi sua se involvens virtute, nulli fere per reliquam ætatem, nisi Deo & ecclesiæ Lemlandensi, donis a se iterum iterumque ornatae, nota. In ejus honorem ac memoriam sermonem exsequialem anno 1703 habuit Daniel HAGERT, Pastor ac Præpositus in Finström.

§. X.

Munerum Pastoralium per Alandiam collatio ex gratiosissima Regis Augustissimi denominatione in universum pendet. Et quod Ecclesiam Lemlandensem speciatim attinet, quum nec eadem sit numerosa nec incolarum conditio lauta, Pastor Ecclesiæ solus conciones publicas & alia negotia sacerdotalia administrare tenetur, in arduo tamen hoc munere ab alio sibi adjuncto Sacerdote plerumque adjutus, sed cui ille salarium præstabit. Optassem equidem, integram Pastorum Lemlandensium seriem nunc exhibere; sed meum de his inquirendi studium valde fefellit monumentorum inopia, qui vero ad nostram pervenerunt notitiam, sunt ordine sequentes:

1:0 *GEORGIUS HENRICI*, quem decreto Concilii Upsaliensis anno 1593 habiti subscripsisse legimus.

2:0 *MARTINUS BUSCHERUS*.

3:0 *ISAACUS BUSCHERUS*, antea Sacellanus in Lumparland.

4:0 *MATTHIAS HEDEMORÆUS*, cujus cognomen locum ejus natalem indicat, an. 1657 Pastor Ecclesiæ Lemlandensis constitutus.

5:0 *PETRUS RINGIUS* Pastor ibidem 1674.

6:0 *MATTHIAS JOHANNIS*, antea Sacellanus in Lumparland, dehinc ad munus Pastoris in Lemland an. 1691 promotus.

7:0 *JOHANNIS TORPANDER* Alandus, cujus cognomen indicare videtur, eum humili loco ortum & patre colono minori (Torpare), forte ad prædium Haddnås pertinente, fuisse natum. Ejus educationis ob singularem ingenii vim in eo adhuc püero animadvertam, sollicitam egit curam Nob. D:na Christina **BERGENSTJERNA**. Vir fuit multæ ac præclaræ eruditionis, qui an. 1692 Aboæ in 4:0 edidit disputationem *de intellectu increata*, Præside **LUND**, & biennio post dissertationem gradualem, cui titulus: *Ratio Sana de captivo Gentilium lumine, sive insufficientia Naturalis Religionis ad salutem, contra insanam Edvardi HERBERTI, Baronis Angli, in 4:0, Præside RUDGEEN*, eodemque An. 1694 die 25 Nov. honores obtinuit Magisteriales, quadriennio ab hinc seu an. 1698 Pastor Lemlandensis fuit constitutus; nec dubito, quin ad hanc sui Alumni promotionem, quantum potuit, contulerit Nob. Christina **BERGENSTJERNA**; munus
au-

autem hoc, quod in viridi obtinuit ætate, fatis præventus per annum tantummodo spatium administravit.

8:o *Ericus HAMMAR* Pastor an. 1699 designatus.

9:o *Gabriel Andreæ FRONDELIUS*, Austro Finlandus, civis Academicus 1692, edidit an. 1699 Aboæ *Rhabdologiam seu dissertationem de numeratione per virgulas in 8:o* Præside RUDEEN; & anno sequente dissertationem gradualem in 8:o cui titulus: *Circulus artium, quæ appellantur liberales*, eodem Præside; quibus aliisque eruditionis speciminibus præstitis, circa finem ejusdem anni Philosophiæ Magister sollenniter fuit renunciatus. Deinde Collega Scholæ Cathedralis Aboensis, paulo post Collector ibidem & anno 1706 Pastor Ecclesiæ Lemlandensis constitutus. Incidit hujus ætas in tempus Patriæ turbulentissimum & Alandis, sub truculenti hostis jugo spiritum ægre ducentibus, funestissimum; quo autem decefferit anno me fugit.

10:o *Paulus Danielis MANSNERUS*, Alandus, civis Academicus Aboensis 1694, post pacem almæ Patriæ redditam, Pastor Ecclesiæ in Lemland an. 1721 fuit creatus, quem licet consanguinitatis gradu attingam, fuit enim carissimæ meæ Matris Avus, vitam tamen ejus plene enarrare nequeo, muneri sibi demando per septemdecim, ut opinor, annos præfuit.

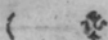
11:o *Daniel Pauli MANSNERUS*, Alandus, natus an. 1702, privata usus institutione, donec in studiis

litterarum adeo profecerat, ut An. 1725 civitati Academicæ Aboensi nomen dare posset. Hic autem duabus inclaruit dissertationibus, in publicam emissis lucem: altera *de Cultu Dei externo*, Præside BJOERKLUND an. 1731, altera *de sapiente Stoicorum*, Præside HASSEL, an. 1732 utraque in 8:o, quibus legitime præstitis, summos in Philosophia honores die 11 Julii st. v. anni proxime memorati consequebatur. Sacro Ordini an. 173 initiatus, & die 25 Novembr. an. 1736 in matrimonium duxit lectissimam virginem, Christianam ROTHOVIAM, Pastoris in Hammarland filiam; atque post Patris carissimi obitum ex concordibus incolarum parœciæ Lemlandensis suffragiis, quæ rata esse jussit Rex Clementissimus, die 19 Decembr. an. 1739 pastoris muneri admotus; sed non multo post ob ingruentem vim hostilem solum vertere & in Svethiam se recipere coactus. Postea designatus, qui in synodo an 1746 Aboæ habenda, concionaretur; sed partes sibi injunctas ob insequentem Episcopi morbum & deinceps mortem obire ei non licuit. Ex vita an. 1765 discessit.

12:o Otto Johannes AMNORIN, Viburgensis, natus An. 1721, Gymnasium adolescens frequentavit Borgoënsē, donec ob navatam litteris operam in numerum civium Academiæ Aboënsis cooptari An. 1740 mereretur. Sacerdotali ad Legionem Aboënsē pedestrem functurus munere An. 1752 sacris initiebatur.

An.

An. 1754 die 8 Januarii thalami sociam sibi junxit honestissimam Virginem Helenam PALÉEN, civis ac mercatoris Nystadiensis PALÉENI filiam. An. 1759 ex gratiosissimo Regis diplomate Pastor ad Legionem modo memoratam factus, & An. 1767 ex gratia Regis unanimis Lemlandensium votis horum Pastor constitutus, Præpositi decore die 15 Julii An. 1784 ornatus; cui annis ac meritis venerabili Mystæ & a suis parochis impense dilecto, placidam & vegetam omnes ac singuli apprecamur ætatem.

§. XI.

Sicut incolarum incrementum pro eximio tam Divinæ bonitatis, quam imperii prudenter ac feliciter administrati documento haberi debet; ita præsentis quoque descriptionis ratio postulat, ut designationem natorum, parium matrimoniorum junctorum ac denatorum in parœcia Lemland his exhibeam pagellis talem, qualem Acta Ecclesiæ nobiscum benevole communicata continent :

Anni	Nati.	Matr. Junct. paria.	Denati.	Anni	Nati.	Matr. Junct. paria.	Denati.	Anni	Nati	Matr. Junct. paria.	Denati.
1715	6			1711	91	17	68	1771	39	7	29
1716	1			1744	31	5	12	1772	37	11	40
1717	4			1745	29	2	7	1773	20	10	26
1718	7			1746	24	3	14	1774	36	5	21
1719	9			1747	29	5	23	1775	27	13	23
1720	3			1748	21	2	18	1776	35	5	14
1721	2			1749	23	1	13	1777	55	7	36
1722	12	I		1750	22	2	23	1778	29	4	13
1723	8	3		S:a	270	37	178	1779	26		14
1724	5	3	I	1751	26	3	13	1780	34	8	36
1725	10	5	I	1752	18	6	21	S:a	338	70	252
1726	14	3	8	1753	19	7	21	1781	29	7	18
1727	15	7	8	1754	25	9	10	1782	33	5	24
1728	10	3	8	1755	25	8	15	1783	29	3	18
1729	15	11	3	1756	23	1	12	1784	23	4	10
1730	20	16	10	1757	20	3	24	1785	25	5	27
S:a	141	52	39	1758	14	2	9	1786	37	5	31
1731	33	5	22	1759	21	6	16	1787	27	9	29
1732	24	14	8	1760	21	7	14	1788	31	5	13
1733	34	7	14	S:a	212	52	155	1789	21	7	27
1734	22	5	13	1761	24	9	21	1790	26	5	22
1735	37	6	13	1762	13	6	24	S:a	281	55	219
1736	29	1	35	1763	36	3	10				
1737	25	7	17	1764	25	7	49				
1738	34	4	17	1765	27	6	31				
1739	30	6	28	1766	29	8	17				
1740	30	7	23	1767	30	4	35				
S:a	208	62	100	1768	34	10	12				
1741	36	9	21	1769	26	6	23				
1742	32	4	27	1770	34	3	24				
1743	23	4	20	S:a	278	62	246				
T.r	91	17	68								

Sed argumenti hujus filum, quod nunc interrumpere rerum mearum postulat habitus, propediem, si Deo O. M. ita visum fuerit, resumam.

J. N. D. O. M.

Dissertatio Historica

De

*Paroecia Alandiae Lemland,
Eique Annexa Lumparland,*

---

*Cujus Partem Posteriores,
Consensu Ampliff. Facult. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,*

Præfide

MAG. JOHANNES BILMARK,

Histor. ac Philos. Pract. Professore Reg. & Ord.

Pro Gradu

Publice examinandam proponit

DANTELL FERDINANDUS

M. A. L. L. E. N,

Alumnus Regius, Alandus,

In Auditorio Majori die XVI Junii

Anni R. S. MDCQCXII,

Horis post meridiem solitis.

ABOË, Typis FRENCKELLIANIS.

§. XII.

Exiguam differendi materiam mihi præbuit Parœcia Lemland, qua autem multo minorem subministrat, quæ eidem est annexa, Lumparland; cujus descriptio meam qualemcunque nunc postulat operam. Est autem Lumparland insula, ad boream, orientem & meridiem mari, minoribus aliquot distincto insulis, cincta, ad occidentem vero eam alluit lacus, seu finus maris amplior, *Lumparen* a nostratibus appellatus. A Parœcia Lemland per fretum eo, quo trajectus fit loco, 900 aln. Svec. circiter orientem versus disjuncta, hac tamen magis boream versus exporrecta, adeo ut illius pars meridionalis aquilonari parœciæ Lemlandensis oræ ferme respondeat: in longitudinem vix ultra sesqui-quadrantem milliaris Svecani, & in latitudinem per tres admodum quadrantes dicti milliaris patet, proindeque ejus area vix quintam partem milliaris quadratici Svec. exæquat, seu 4600 jugera circiter continet. Quæ de cælo soloque parœciæ Lemlandensis supra dixi, in insulam Lumparland ob viciniam locorum pariter valent. Nomen sortita est hæc insula a contiguo maris sinu occidentali, *Lumparen* dicto, quæ vox descendit a Gothico *Lumpen*, quo vocabulo designari solet res, vel in se minoris momenti, vel saltem in relatione ad aliam talis habita, ut adeo *Lumparen* nuncupatus, quasi *mare exiguum*.

§. XIII.

§. XIII.

Est autem insula Lumarland magis montosa, quam Lemland; inter ejus montes præ ceteris eminent mons, *Kasberget* nuncupatus, ad occidentalem terræ partem haud procul a promontorio *Lumpo* situs, ejusque altitudo juxta meam qualemcunque mensurandi rationem, sine instrumentis factam Mathematicis, a superficie subjecti maris per 72 uln. Svec. in perpendicularem adsurgit altitudinem. Appellationem sortitus est a *Kase*, quæ vox congestam lignorum struem, graviori quadam calamitate, incolis, ab hostibus præsertim imminente, incendendam denotat; qualem pyram in monte dicto olim fuisse exstructam, omni caret dubio. Circa medietatem ferme hujus montis species quædam antri occurrit, ex lamina crassiori lapidea, alii saxo in formam plani inclinati superimposita, & locum interioremem ita excavatum formante. Habet hoc antrum longitudinem 8, latitudinem 4, altitudinem pariter 4 ulnarum, introitum vero angustioremem, quippe non ultra sesqui ulnam, sive longitudinem sive latitudinem spectemus, patentem. E regione fere hujus introitus murum ex congestis lapidibus industria humana formavit. An hoc antrum vel vorticibus aquarum cataclysmi universalis, vel viribus hominum suam debeat formationem, expiscari non potui, nec mihi constat, an peculiari cuidam usui idem antiquissimis destinatum fuerit temporibus. Si quis sibi persuadeat, veteres piratas, titulo, ut barbarâ tunc erant tempora, honorifico *Wikingar* nuncupatos, ad hoc antrum ex procelloso vel infido se

contulisse mari, & in eodem sua subinde condidisse spolia, ei suæ præsumptionis delicias lubens permitto. Quamvis autem antrum hoc non semel perlustraverim, nihil tamen in eodem præter quædam inveni ligna, vel in necessitatem a nautis, ad hoc littus appullis, vel potius in delectationem ac recreationem a pueris incensa.

§, XIV.

Quum area insulæ *Lumparland* ne quartam quidem constituat partem Paroeciæ *Lemland*, & ob frequentiam montium, & aliorum impedimentorum hac culturæ sit minus apta, fieri aliter nequit, quam ut numerus pagorum & prædiorum in illa sit minor; quos tamen ad eundem, quem supra indicavi tenorem, heic adferam, scilicet *Clemetsby* -- 4 (a), *Krogstad* -- 2, (b), *Lumpo* -- 3, *Norrboda* -- 4 (c), *Skag* -- 1 (d), *Svind* 3 -- (e), *Lumparby* -- 6 (f) Huc præterea pertinet Terra communis (*Allmännings jord*) nec non insula *Tvegata* nuncupata.

(a) Ad tenorem antiqui illius albi, cujus supra mentionem feci, in hoc pago superiori sæculo fuerunt 5 prædia, quæ nunc numerantur quatuor; unum horum Sacellano loci ad habitationem concessum, suis non caret commodis.

(b) In ambo hæc prædia jus vectigale (*Skatte rättighet*) numerata pecunia sibi comparasse memoratur Aulæ Magister D:nus *Alexander dit Clounx*; alterum horum nunc est vectigale, alterum fiscale.

(c) In pago olim fuerunt 5 prædia, ceu antiquum docet *Rationarium*, quæ nunc 4 memorantur.

(d) Præ-

(d) Prædium hoc, quod ex terra inculta & extranea (*utjord*) Pater meus dilectissimus & post fata desideratissimus, Rei venatoriæ per Alandiam Præfectus, ISRAEL JACOBI MALLÉN excoluit, eidemque ingentes pro suis facultatibus impendit sumtus, ratione tam opportuni situs, quam symmetriæ, numeri & amplitudinis ædificiorum multum offert oblectamenti. Ejus speciem venustam haud parum auget hortus heic instructus, pluribus fructiferis luxurians arboribus.

(e) Heic quoque invenitur hortus, cerasis confitus.

(f) Unum hujus pagi prædium, quod olim fuit liberum, possedit Nob. *Johannes Svinbufvud*, infelici fato notus.

§. XV.

Templum annexæ Ecclesiæ *Lumparland* in medio fere insulæ haud procul a sinu *Capellsviken* nuncupato, ex ligno est exstructum. Tres mutationis illius, sicut per traditionem accepi, distinguere licet periodos: primum idemque antiquissimum circa medium seculi XVI ad radices illius collis, in quo præfens collucet, ex ligno etiam fuit confectum, (antea templum *Lemlandense* frequentasse videntur incolæ); sed dum hoc non multa post lustra fatisceret, cujus tamen manifesta adhuc supersunt rudera, aliud in eodem colle, quo hodiernum comparet, fuit ædificatum, quod vero nec longam tulit ætatem, a *Rossis quippe*, dum *Alandiam* altero hujus seculi decennio suis sibi subjectam tenebant copiis, nescio quo iracundiæ thyrso percitis, incensum. In ejus deinceps locum præsentem ædem sacram supra eadem basi nostri exstruxerunt insulani,

nec operibus nec sumptibus in re tam necessaria parcentes, eique ab Apostolo St. ANDREA nomen indiderunt. Longitudo ejus est 19, Latitudo II $\frac{3}{4}$, altitudo parietum 5 & tecti sublimitatis 10 $\frac{1}{2}$ uln. Svec. tectum ex scandulis (*Spån*) est confectum. Interiora hujus templi contemplantibus duo se statim offerunt ambulacra, in medio fere ædis se decussatim secantia, altero a meridionali janua ad januam sacrarii, altero ab occidentali parte orientem versus recta tendente. Ab utraque parte duæ occurrunt sellarum series, & in qualibet decem sedilia longiora. Sed quum hæc devotos non caperent auditores, exstructa insuper fuit contabulatio superior (*Låktare*), quatuor instructa scamnis, in cujus adversa parte repræsentantur duodecim Christi Apostoli, hac adjecta inscriptione: *Denna låktare är bygd i Pastor Daniel Mansneri och Sacellani Henric Lindquists tid 1760, målad af Claudius Lang.* Altari imposita est tabula ex asseribus confecta, in qua repræsentatur Salvator mundi Christus, ultimam cum suis discipulis habens coenam, hac adpicta epigraphe: *Denna Altartafla förård til Capellet på Lumparland 1736 af coufardie-fararen Anders Edbårg, född i Clemtsby.* Ex tecto templi duo pendent lychnuchi, ex orichalco confecti; quorum major sex extendens brachia hanc offert inscriptionem: *År 1768 är denna Krona för Lumparlands Capells egen kostnad blefven förfärdigad i Stockholm af Johan J. Mårtensson.* Minor quatuor gaudet brachiis & hac inscriptione: *Gudi til åra förård af Jöns Andersson i Ångö med*
des

des hustru Catharina Matts dotter Hysing. Anno 1712.
 Horum filius suggestum suis pingendum curavit sumti-
 bus, ceu appicta docet inscriptio: *Denna målning på Pre-
 dikstolen är påkostad af Anders Jönsson i Angö år 1760.*
Målad af Claudius Lang. In Cancellis, qui distingvunt
 chorum a templo suspensa est tabula, orationem continens,
 quam gl. mem. Rex GUSTAVUS III ad Ordines regni
 Holmiæ an. 1772 convocatos habuit. Intra templi am-
 bitum nulli occurrunt lapides sepulchrales, epigraphæ
 quadam notabiles. Alia templi hujus cimelia, inter
 quæ præcipue est Pallium Sacerdotale sericeum, quod
 eidem dono dedisse fertur Nobilissima Christina BER-
 GENSTJERNA an. 1659 silentio jam prætereo.

§. XVI.

In ædificio turrîto, cujus apex supra suam basin
 per 30 uln. est elevatus, ad occidentalem templi partem
 sicuti mos fert, exstructo, duæ companæ, quam utram-
 que liberalitati Nobilissimæ Familiæ *Bergenstjernianæ*
Ecclesia in *Lumparland* debet, quoties vel populus ad
 conciones vocandus, vel imminens indicanda cala-
 mitas, pulsantur. Minor harum cælato omni destituta
 opere, hanc gerit inscriptionem: *Manhafte Capitän*
Johan Olofsson Berg och Kirstin Peders dotter. Gud
gifve dem lycko och välfardt an. 1660. Major earum
 fissuram egit, dum in testificationem publici doloris
 ex obitu gl. mem. Reginae *Ulricæ Eleonoræ* an 1741
 pulsabatur. Refusam hanc fuisse campanam & ean-
 dem, sed novo habitu esse cum hodierna majori *Lum-*
parlandensi facilis crederem, nisi inscriptio doceret,
hanc

hanc emtam fuisse. Ita enim hæc sonat: *Till Guds å-
ra, och Lumparlands Capells församlings prydnad är
denna Klocka köpt uti Pastoris Magr. Daniel Mansneri
tid --- Me fecit J. Mejer, Holmie.* Cœmeterium tra-
bibus consveto modo sibi impositis est septum at-
que opportunis clausum portis.

§. XVII.

In sacris concionibus habendis Pastor, vel qui
suam levat operam, sacerdos, & Sacellanus vices in
templis pro re nata permutant; quamobrem etiam
Sacellanus in Lumparland ex intégrâ parœcia *Lem-
land* salarium percipit. Qui Sacellani munere in an-
nexa modo memorata functi, ad nostram notitiam
pervenerunt sequentes:

1:mo *ISAACUS BUSCHERUS*, qui Pastor Ecclesiæ
Lemlandensis postmodum fuit constitutus.

2:do *MAGNUS ANDREÆ*, qui circa medium supe-
rioris seculi munus Sacellani gessit.

3:tio *ISRAEL HAMMAR*.

4:to *MATTHIAS JOHANNIS* ad munus Pastoris
in *Lemland* an. 1691 promotus.

5:to *SVENO FORSMAN*, *Vermelandus*, An. 1679
Civis Academicus *Aboënsis*, & an. 1691 Sacellanus in
Lumparland factus; sed cui muneri per tempus admo-
dum breve præfuit; ei enim

6:to *MICHAEL HENRICI STIGELIUS*, Nylandus, An. 1693 successit.

7:mo *JOHANNES TECTONIUS*, Nylandus, An. 1693 Civis Academicus Aboënsis, & an. 1704 Commi-
nister in Lumparland.

8:vo *HENRICUS LINDQVIST*, Alandus, natus an. 1705, Civitati Academicæ Aboënsi an. 1729 adscriptus, an. 1744 Sacellanus in Lumparland, quam spatam per annos XLI administravit, octogenarius ac cælebs ex hac vita an. 1785 excessit, postquam per duos annos, apoplexia laborans, mutus fuisset.

9:no *ISRAEL FERDINANDUS HARTMAN*, Nylandus, natus an. 1748, Civitati Academicæ Aboënsi an. 1758 adscriptus, an. 1768 sacro initiatus Ordini ex vocatione sui Antecessoris, an. 1770 Adjunctus Pastoris ac Præpositi in Lemland, an. 1786 Sacellanus in Lumparland; cui in suum & Ecclesiæ commodum quævis fausta & felicia ex animo apprecor.

§. XVIII.

Membrorum Ecclesiæ in Lumparland tam incrementum, quam decrementum annuum sequens sistit tabula, quam heic apposuisse haud pigebit, licet eadem quod ad prima præsentis seculi decennia fragmentum referat.

Ann	Nati.	Paria conjug.	Denati.	Anni	Nati.	Paria conjug.	Denati.	Anni	Nati	Paria conjug.	Denati.
1704	2	---	---	T:r	8	I	II	T:r	2I	2	II
1705	9	---	---	1732	6	3	3	1763	14	3	12
1706	9	---	---	1733	9	2	8	1764	11	4	7
1707	11	---	---	1734	10	4	10	1765	15	2	12
1708	6	---	---	1735	12	---	---	1766	12	---	4
1709	10	---	---	1736	6	---	19	1767	11	---	18
1710	8	---	---	1737	9	2	7	1768	14	5	5
1711	8	---	---	1738	11	2	13	1769	10	---	4
1712	10	---	---	1739	9	6	8	1770	7	4	5
1713	10	---	---	1740	8	---	10	S:a	115	20	78
1714	3	---	---	S:a	88	20	89	1771	14	4	5
1715	---	---	---	1741	17	I	12	1772	14	2	6
1716	---	---	---	1742	5	4	5	1773	12	I	10
1717	---	---	---	1743	5	---	12	1774	6	3	2
1718	---	---	---	1744	11	3	8	1775	12	---	---
1719	---	---	---	1745	7	6	6	1776	8	---	---
1720	---	---	---	1746	13	2	3	1777	11	3	7
S:a	86	---	---	1747	8	---	5	1778	10	I	8
1721	---	---	---	1748	8	4	7	1779	8	2	14
1722	I	---	---	1749	12	I	2	1780	16	---	5
1723	3	3	---	1750	12	2	8	S:a	111	16	57
1724	6	---	---	S:a	98	23	68	1781	6	---	7
1725	5	3	---	1751	11	I	4	1782	10	3	6
1726	12	2	---	1752	10	2	8	1783	8	3	8
1727	7	I	---	1753	17	4	12	1784	12	3	5
1728	9	I	7	1754	14	---	7	1785	11	2	9
1729	8	4	7	1755	12	2	5	1786	7	4	5
1730	12	---	7	1756	13	I	5	1787	22	4	26
S:a	63	14	23	1757	11	---	16	1788	14	4	12
1731	8	I	11	1758	6	3	7	1789	10	2	8
T:r	8	I	11	1759	17	3	14	1790	18	5	5
				1760	13	2	7	S:a	118	30	91
				S:a	124	18	85				
				1761	13	2	3				
				1762	8	---	8				
				T:r	21	2	11				

Ex utriusque Tabulæ Natorum ac Denatorum tam in parœcia Lemland §. XI, quam proxime præcedente in annexa *Lumparland*, perlustratione, nonnulla proponam porismata, attenti Lectoris curiositati sponte sua se forte offerentia. 1:mo Ex his igitur colligere licet, quod ab anno 1730, ex quo certior habetur natorum ac denatorum numerus, ad initium anni proxime præterlapsi, seu sexaginta annorum spatio populus in parœcia Lemland 462, & in annexa *Lumparland* 185 personis circiter fuerit auctus. Dico circiter, quum non constet, quot vel maritimis itineribus vel belli tempestatibus obierint, vel ad alias se contulerint provincias. 2:º Quum Majores nostri ab anno 1713, ob ingravescentem hostium sævitiam suos relinquere cogentur penates, ac per insequentes VIII annos triste admodum fatum eis incumberet, nihil litteris ab eis fuit mandatum, unde illæ in utraque tabula lacunæ. 3:º Habita decenniorum computatione colligitur, numerum natorum uno circiter triente superare numerum denatorum, incrementumque ejuslibet fere anni esse satis notabile, majus futurum, nisi vario læ & alii morbi, infantia præsertim peculiare, hand mediocrem subinde edidissent stragem. 4:º præter allatum culculum, salubritatē harum insularum ostendentem, eam quoque evincit quorundam incolarum longævitas. Obiit enim anno 1737 hodierni coloni in *Lumparby Olavi Johannis filii Socrus* anno ætatis suæ CVI; & in *Lumparland* præterea sunt duo viri, totidemque foeminæ, qui ætatem fere secularem singuli obtinuerunt.

§. XIX.

Memoriæ prodit Rev. Doct. Bång, CATHARINAM, gl. mem. Regis GUSTAVI I. Viduam, in Alandorum utilitatem statuisse urbem condere in littore portus *Flaka*, advenientibus undique navibus perquam commodi, precibus autem civium Holmensium, timentium, ne sua hinc detrimentum caperent commercia, permotam, ab hoc destitisse inepto (a). Quam Historicus hic ætatem Reginæ commemoratæ proxime attigerit, fidem narrationis ejus sollicitare nolo, quamvis hoc angustum consilium a nullo alio relatum adhuc invenerim; attamen non video, quid periculi commerciis Holmensibus per constitutam in Alandia urbem imminuisset, quum finum sive Bothnicum, sive Fennicum navigantes pauci, nisi tempestatibus compulsi, a recto Holmiam versus divertissent itinere, & Alandi, undis velut innati, proindeque maritima itinera non molesta censentes, merces suas Holmiam potissimum transvexissent; docente experientia, oppida minora in majorum urbium vicinia posita, phitili quadam ita adfici, ut suam raro eluctari queant tenuitatem.

(a) Vid. ejusd. *Hist. Ecclesiastic. Svec. Gotb.* p. 298.

§. XX.

Quæ œconomiam parœciæ Lemland Cameralem plenius cognoscendam spectant, eorum pleraque lingua proponam Svecanâ, non quod vocabula Latina desint, materiæ substratæ designandæ haud inepta, sed quod eadem sensum non fundant satis clarum, rerum patriarum

rum ignaris. Enligt den ofvannämnde Jordeboken öfver Åland, författad år 1661, var då i Lemlands Soknar Skatte jordemarker (a) 6813 $\frac{1}{2}$; Crono dito 4213, Kyrko Jordemarker 38; Summa 11064 $\frac{1}{2}$ jordemarker; Skattehemman 59, som i mantal gjorde 57 $\frac{1}{2}$; Kronohemman 30, görande i mantal 24 $\frac{2}{3}$, Frälsehemman, 1, des s mantal $\frac{1}{2}$, Således voro i denna Församling -- 90 hemman, och mantal 76 $\frac{1}{4}$. Men enligt 1789 års Jordebok befunnos i bägge soknarne 11244 $\frac{3}{4}$ Jordemarker, Byar 22, gamla hemman 91, nya 92, gamla mantal 77 $\frac{1}{8}$, nya mantal-Skatte-22 $\frac{61}{100}$, Crono D:o 23 $\frac{27}{100}$, Tre allmännings Skatteholmar och en allmännings Krono jord.

(a) In dimensione agrorum, pratorumque Alandi adsumunt fundamenti loco Jordmarker, sicut in aliis regionibus numerantur Jugera.

§, XXI.

Ad tenorem antiquioris illius sæpius citatæ Alandiae descriptionis, prædià parocciæ Lemland in univèrsùm sequenti taxata fuerunt modo:

Hemmanen tillsammans råntade	Silfvermynt.
til Cronan:	D:r öre pr.
Årlige råntepenningar	— — 40 30 3 $\frac{1}{2}$
Afrads penningar	— — — 10
Skjuts penningar	— — — 7 10
84 T:r 38 K:pr (a) Spannemål	— — 191 4 9 $\frac{3}{4}$
155 L:d 11 $\frac{1}{2}$ M:r Smör	— — 252 26 23 $\frac{3}{4}$
30 L:d 4 $\frac{1}{2}$ M:r Flåsk	— — 37 24 16
30 L:d 4 $\frac{1}{2}$ M:r Torr Fisk	— — 22 21 4 $\frac{1}{2}$
E 2	14 stn

225 $\frac{17}{3}$ ft:n Fogel	—	—	21	5	3
7 ft:n Kor			28	—	—
14 ft:n Får	—	—	10	16	—
33 $\frac{1}{2}$ Alnar Valmar	—	—	6	9	—
49 $\frac{1}{2}$ Låf HÖ	—	—	37	4	—
225 $\frac{17}{3}$ Låf ved	—	—	28	6	20
1726 $\frac{17}{3}$ Dagsvärken	—	—	323	23	12
2 T:r 13 M:r Strömning	—		8	5	4 $\frac{2}{3}$
			1016 3 1 $\frac{3}{10}$		

(a) Ex veteri mensura 40 Cappar efficiebant unam Tonniam.

§. XXII

Ex tabula census (*Mantals-långden*), an. 1791 per parœciam Lemland instituti, colligere licet, numerum hominum in utraque insula Lemland & Lumparland tunc degentium, fuisse 1135 (a) numerumque familiarum (Röktalet seu Matlagen) confecisse summam 143; quare quum earundem area conficiat unum circiter milliare Svecanum quadraticum, patet, parœciam hanc intuitu numeri incolarum nulli fere earum, quæ in australibus regni provinciis paris sunt amplitudinis, esse secundam, solis forte Scanicis exceptis (b). Præterea quum solum Lemlandense sit pluribus in locis fabulosum, adeoque segetibus proferendis per se minus idoneum, ruricolæ nostri exiguos in univèrsum habent agros, qui quantumvis largiter saginati ac bene culti, tantam tamen frumenti copiam non præbent, quanta necessitati incolarum sufficeret; quem tamen defectum quodammodo supplet captura piscium. Insuper quum pacua tam in utraque parœcia, quam in adjacentibus minori-

noribus infulis sint pingua ac læta, greges quoque pecorum copiosum fundunt lac, ex quo optimum butyrum & caseos haud contemnendos in suos conficiunt usus. Ligna denique præbent silvæ non in necessarios tantum usus, sed ut plures orgyias Holmensibus suppeditent; nulla proinde insulanis nostris est ratio, quare de duriori conquerentur fato.

(a) Nylsnämde år voro uti Lemlands församling. Mantals pengar betalande personer

	608
Privilegerade	30
Barn under 15 år	358
Bräcklige, utfattige och öfver 63 år gamle	139
	1135

S:a 1135

(b) Ex libro Nob. *LAGERBRING Stats-kunskapen öfver Sverige* dicto, colligere licet, quod in Sveciæ provinciis, quæ habentur populosiores, raro plures, quam 100, intra milliare quadraticum inveniantur homines.

Mihi quidem fuit propositum, summam reddituum publicorum, quales nunc ex hac parœcia colliguntur exhibere; sed quantam cunque adhibui sollicitudinem, in calculo tamen plures occurrerunt lacunæ, nulla mea industria jam supplendæ; quamobrem hoc opus in aliam differo occasionem; antequam vero filium disquisitionis hujus Historicæ, temporis angustia pressus, abrumpo, **BENEVOLUM LECTOREM**, quo par est, verborum honore rogatum venio, velit sequentia verba, in parte priori prætermissa, benigne adscribere scilicet

Pag. 9. linea 2, post *Söderby* 9, addantur *Wästermarkelag*, *Helkstorp* 8, *Knutsboda* 3, *Lemböthe* (b) 3. *Nätö* (c) 3, *Fersö* 3, *Flaka Markelag* och *By* 9.

Pag. 16. linea 8, lege *Fr. pro Friherrinna.*

